https://doi.org/10.63177/zrpfpr.022025.05
прегледни рад
достављен: 21. 05. 2025.
прихваћен за објављивање: 20. 10. 2025.

Стефан РАДОЈЧИЋ*

ПРИМЕНА МЕЂУНАРОДНИХ СТАНДАРДА НАЧЕЛА *NE BIS IN IDEM* У ПРАВНОМ ПОРЕТКУ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ[1]

Апстракт

У раду је присутна компаративна анализа тумачења и примене гаранција које појединац ужива на основу начела *ne bis in idem.* Истраживање обухвата међународну и националну судску праксу и релевантне прописе. Аутор сагледава који су то општеприхваћени међународни стандарди при одлучивању о забрани двоструког кажњавања за исто дело. Другим речима, истраживање је усмерено на то како се у контексту начела *ne bis in idem* штити право на правично суђење и правна сигурност. Надаље резултати истраживања међународноправних аспеката упоређују се са релевантном националном праксом у Републици Србији. На тај начин утврђује се степен усклађености између домаћег правног поретка и важећих међународних стандарда. У закључним разматрањима, аутор износи резултате истраживања у погледу степена усклађености националног и међународног правног оквира.

Кључне речи: *ne bis in idem,* Европски суд за људска права, Европска конвенција о људским правима, правна сигурност.

1. УВОД

Тематски оквир овог рада садржи три идејне и истраживачке целине. Прво, полазно је извршен приказ релевантних извора међународног права и праксе међународних судова. У првом реду ради се о међународним уговорима, те о јуриспруденцији Европског суда за људска права (у даљем тексту ЕСЉП). Тиме се долази до одређених стандарда у тумачењу и примени начела *ne bis in idem.* Друго, поменути стандарди су анализирани у контексту правног поретка Републике Србије. У домену општих аката, предмет анализе су Устав, неколико закона и неколико

* Асистент, Универзитет у Новом Саду, Правни факултет, Република Србија, stefan.radojcic77@gmail.com, ORCID: 0000-0002-4423-1033.

[1] Рад је усмено саопштен на Међународном научном скупу „Савремени изазови у остваривању и заштити људских права“, који је одржан на Правном факултету Универзитетат у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици 23. и 24. маја 2025. године.

подзаконских аката са законском снагом. Треће, аспект судске заштите сагледан је двојако - у односу на праксу ЕСЉП у поступцима против Републике Србије, као и у светлу пресуда домаћих судова. Закључна разматрања заснована су на језичком, а посебно на циљном тумачењу прописа и судских одлука, уз коришћење компаративног научног метода.

2. МЕЂУНАРОДНОПРАВНИ ОКВИРИ НАЧЕЛА *NE BIS IN IDEM*

Забрана двоструког кажњавања за исто дело представља једну од основних претпоставки за постојање владавине права, као и права на правично суђење. Из „виталних интереса правне сигурности“, по правилу, овај принцип добија предност у односу на *принцип истине* (Škulić, 2022, 34). Према становишту ЕСЉП, начело *ne bis in idem* првенствено је у обухвату права на правично суђење, односно члана 6 Европске конвенције о људским правима (у даљем тексту ЕКЉП) (*A and B v. Norway,* Пресуда од 15. новембра 2016. године, Представка бр. 24130/11 и 29758/11 2016, ¶ 107 (A and B, 2016). Ради се о начелу универзалног карактера (Bejatović, 2022, 8). У међународноправном смислу не постоји сагласност о томе да ли оно представља обичајно правно правило, опште правно начело или начело међународног права (Conway, 2003, 217-218). Као разлог за то наводи се разноликост у уређењу овог питања на националном нивоу, због чега би „међународни *ne bis in idem*“ могао да буде у конфликту са суверенитетом држава.

У области казненог права у ширем смислу, истиче се нормативна и пунитивна „највиша и недељива“ власт држава. Указује се на опредељење држава да казнену политику воде суверено. У неким федералним државама није уређено ово питање, па је могуће двоструко кажњавање, у складу са доктрином двоструког суверенитета (Lach, 2017, 7). Ипак, пред међународним кривичним судовима и трибуналима, као и у Европској унији, установљен је транснационални *ne bis in idem,* са циљем јачања правне сигурности (Bernard, 2011, 865-866). Значај међународних уговора и јуриспруденције међународних судова је велики. Релевантне одредбе налазимо и у пољу дефинисања одређених инкриминација, поступка екстрадиције[2] итд.

Истичемо чл. 4 Протокола 7 уз ЕКЉП, који гласи да се „никоме не сме поново судити нити се може поново казнити у кривичном поступку у надлежности *исте државе* за дело због кога је већ био правноснажно ослобођен или осуђен у складу са законом и кривичним поступком те државе“. Тиме није искључена могућност поновног отварања поступка, под прописаним условима (чл. 4, ст. 2

[2] “Издавање се неће одобрити ако су надлежни органи замољене стране већ правноснажно осудили лице за дело или дела због који се тражи издавање. Издавање се може одбити ако су надлежни органи замољене стране одлучили да не покрену или да обуставе кривично гоњење за исто или иста дела.“ Чл. 9 Европске конвенције о екстрадицији, усвојене 13. децембра 1957. године, а ступила на снагу 18. априла 1960. године

Протокола 7). У трећем ставу истог члана наведено је да овај члан *не може ставити ван снаге* на основу члана 15 ЕКЉП, тј. принцип *ne bis in idem* не може да буде дерогиран због постојања ванредних околности.

Затим, у чл. 14 ст. 7 Међународног пакта о политичким и грађанским правима прописано је да „нико не може бити гоњен или кажњен због кривичног дела у вези са којим је већ ослобођен кривице или осуђен правноснажном пресудом према закону и кривичном поступку сваке земље". Одредбом из четвртог члана Пакта уређено је питање дерогације људских права гарантованих Пактом, у случају изузетне опште опасности. Међу набројаним правима од којих није дозвољено никакво одступање не налази се цитирани чл. 14. Забрана двоструког кажњавања представља општеприхваћену уставну гаранцију и такође је уређена Протоколом 7 уз ЕКЉП. Зато је тешко замислива ситуација да би ова тековина права на правично суђење могла да буде предмет ограничења у некој од 173 државе чланице Пакта[3], а нарочито у државама чланицама ЕКЉП.[4]

Истичемо и Европску конвенцију о међународном важењу кривичних пресуда, где постоји посебан одељак са насловом *ne bis in idem.* Дефинисано је да лице коме је изречена кривична пресуда, не може да буде гоњено или осуђено у кривичном поступку, нити се према том лицу може извршити санкција у другој држави.[5] Ипак, према чл. 53, ст. 2 предвиђен је изузетак сходно чему држава није дужна да призна дејство начела *ne bis in idem,* у одређеним ситуацијама.[6]

Примена начела *ne bis in idem* регулисана је и у оквиру Права Европске уније и штити се пред Судом правде Европске уније (у даљем тексту СПЕУ). У чл. 50 Повеље ЕУ о основним правима[7] (у даљем тексту Повеља ЕУ), дефинисано је да се никоме „не може поново судити нити му се може поново изрећи казна у кривичном поступку за *дело* због којег је већ био правноснажно ослобођен или осуђен унутар Уније, у складу са законом." У том светлу, истичемо и Конвенцију о примени

[3] Комплетан списак држава чланица Пакта налази се на веб-сајту: https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/TreatyBodyExternal/Treaty.aspx?Treaty=CCPR&Lang=en (приступљено 15.04.2025. године)

[4] У вези с тим, истичемо да у време пандемије корона вируса, већина земаља чланица Пакта није правовремено обавестила генералног секретара Уједињених нације о уведеним дерогацијама других људских права, упркос експлицитној обавези по чл. 4 Пакта (Hathaway, 2021, 193).

[5] Цитирани члан се односи на ситуације када је лице: ослобођено оптужбе; када му је изречена санкција; када је у потпуности извршена санкција или је њено извршење у току; када је санкција у потпуности, или у делу који није извршен, предмет помиловања или амнестије; када је санкција неизвршива због застарелости; као и када је суд осудио учиниоца без изрицања санкције.

[6] У конвенцијским одредбама није прецизно дефинисано шта се сматра јавним статусом.

[7] Након ступања на снагу Лисабонског (реформског) уговора, Повеља је добила снагу примарног извора Права ЕУ (Borodwski, 2010, 311).

Шенгенског споразума (CISA, 1985) која је Протоколом 19 уз Уговор о ЕУ и Уговор о функционисању ЕУ, постала саставни део правног оквира ЕУ. [8]

Примена начела *ne bis in idem,* може да имплицира разматрање различитих елемената казнених поступака[9] уз примену извора међународног јавног права и националних прописа. Начелно разликујемо два критеријума у разматрању идентитета кривичних дела – *idem factum* и *idem crimen.* Првопоменути концепт односи се на подударност чињеница, а потоњи на истоветност запрећене/изречене санкције. Стога приступамо прегледу релевантних одлука ЕСЉП и СПЕУ. Циљ анализе је да се утврди који од два наведена критеријума је чвршће утемељен у међународној судској пракси, као и који правни стандарди су формирани у пракси. Упоредићемо дефинисане стандарде са легислативним оквиром и судском праксом у Републици Србији, са циљем установљавања степена међусобне усклађености.

2.1. Пракса Европског суда за људска права

У светлу теме овог рада, указујемо на чл. 16 ст. 2 Устава РС којим је утврђено да потврђени међународни уговори чине саставни део правног поретка Републике Србије, те да су непосредно примењиви. Затим, у чл. 18 ст. 3 Устава РС предвиђено је да се уставне одредбе о људским правима тумаче у складу са праксом међународних институција.

У предмету *Zolothukin v. Russia*, Пресуда од 10. фебруара 2009. године, Представка бр. 14939/03, Велико веће ЕСЉП ослонило се на концепт *idem factum*. Наиме, против подносиоца представке, Сергеја Золотукина, вођена су два поступка – управни и кривични - због „суштински истих чињеница“ (Zolothukin, 2009, ¶ 120). У првом поступку, управном, изречена му је санкција лишења слободе у трајању од три дана. Након тога, против подносиоца представке је вођен кривични поступак, у коме је ослобођен због недостатка доказа. Из тога је произашла повреда чл. 4 Протокола 7 уз ЕКЉП. Чињеница да се не ради о истоврсним поступцима, не одузима им карактер „казнених“. Према ставу ЕСЉП управни поступак требало би посматрати као „казнени“ у смислу аутономног конвенцијског значења овог појма. Зато је ЕСЉП сматрао прву одлуку о „административној казни“ коначном. Дакле, без обзира на

[8] У чл. 54 (CISA, 1985) предвиђено је да „се против особе против које је судски поступак правноснажно *окончан* у једној страни уговорници не може водити поступак у другој уговорној страни за иста *дела* под условом да, ако је изречена казна и извршена, тренутно у поступку извршења или се више, према законима уговорне стране која ју је изрекла, не може извршити.“ Напомене ради, „у овој конвенцији, уместо *offence,* коришћен је појам *acts,* при дефинисању *дела.* То имплицира нешто другачији, екстензивнији, приступ појмовном одређењу кажњивог дела.“ Тубић, Радојчић, 2022, 176.

[9] Синтагма казнени поступци односи се на све врсте поступака у којима орган јавне власти може да изрекне санкцију појединцу – кривични, прекршајни, дисциплински, као и различити поступци за привредне и финансијске - пореске преступе.

исход каснијег кривичног поступка и ослобађајућу пресуду, подносилац представке је био изложен двоструком „гоњењу“ за исто „дело“. На овај начин ЕСЉП је, према оцени стручне јавности, показао интенцију ка хармонизацији у циљу остваривања правне сигурности (Schmoll, 2010, 703).

Другим речима ЕСЉП је тумачио „исто дело“, у смислу описа радње – чињеничног супстрата, а независно од могућих (различитих) правних квалификација, позивајући се на два позната предмета из праксе ЕСЉП. Случај *Engel and Others v. The Netherlands*, Пресуда од 08. јуна 1976. године, Представке бр. 5100/71; 5101/71; 5102/71; 5354/72; 5370/72, пружа начелне критеријуме за оцену да ли се у конкретном случају ради о кривичној оптужби. Дефинисани критеријуми се односе на три елемента - правну квалификацију у националном праву, природу дела и тежину казне (Engel, 1976, ¶ 82).[10]

Затим, у предмету *Gradinger v. Austria,* Пресуда од 23. октобра 1995. године, Представка бр. 15963/90, ЕСЉП је утврдио постојање повреде чл. 4 Протокола 7, због вођења два различита казнена поступка против апликанта. Кривични и управни поступак, разликују се по својој природи и сврси, али су вођени на основу истих чињеница (Gradinger, 1995, ¶ 55). У питању је била вожња аутомобила уз присуство алкохола у крви, при чему је у несрећи смртно страдао бициклиста. У кривичном поступку апликант је осуђен на новчану казну у дневним износима због нехатно учињеног кривичног дела. У управном поступку, изречена му је казна у фиксном износу, уз алтернативно изрицање казне затвора (Gradinger, 1995, ¶ 7-9). ЕКЉП донео је пресуду на основу примене критеријума *idem factum,* односно ценећи материјални идентитет чињеница на којима су се обе пресуде заснивале.

Сличну чињеничну позадину и утврђену повреду чл. 4 Протокола 7 налазимо у предмету *Mihalache v. Romania*, Пресуда од 08. јула 2019. године, Представка бр. 54012/10. Подносилац представке одбио је да се као возач подвргне налазу крвне слике, ради утврђивања присуства алкохола у крви. Потом је јавни тужилац покренуо кривични поступак, који је обустављен. Наредбом јавног тужиоца новчано је кажњен у фиксном износу. На ту одлуку није изјављена жалба и иста је постала правноснажна. Накнадно је непосредно виши јавни тужилац одлучио да стави ван снаге одлуку о новчаној казни. Покренут је кривични поступак против апликанта, те му је у новом поступку изречена условна осуда на једногодишњу казну затвора.

ЕСЉП је одлучио о представци на основу три критеријума. Прво, оба поступка су казнена по природи. У том смислу ЕКЉП ценио је изрицање административне новчане казне у светлу *Енгел* критеријума (Mihalache, 2019, ¶ 51). Друго, оба поступка су спроведена на основу истих чињеница. Треће, дошло је до дуплирања два правноснажно окончана поступка. Суштинска повреда наступила је

[10] Важно је истаћи да ЕСЉП у сваком конкретном случају цени да ли се у неком поступку „изричу одговарајуће мере репресивног карактера“. Ćorović, 2022, 138.

одлуком вишег јавног тужиоца да поништи правноснажну одлуку и да поново покрене кривични поступак, без било каквих новооткривених чињеница.

У предмету *Sismanidis et Sitaridis c. Grece,* Пресуда од 09. јуна 2016. године, Представке бр. 66602/09, 71879/12, дошло је до дуплирања казнених поступака према апликанту од стране тужене државе. У првостепеном кривичном поступку, апликант је осуђен на казну затвора у трајању од 16 месеци. Затим је поводом истих чињеница покренута финансијска истрага, чији резултат је била Одлука директора Управе царина, којом је апликанту изречена новчана казна.

Потом је апликант ослобођен кривичне одговорности (Sismanidis, 2016, ¶ 7). Затим је изјавио жалбу Управном суду против одлуке директора Управе царина. Управни суд је усвојио жалбу и укинуо одлуку. На ту одлуку Управног суда, жалила се држава и Управни апелациони суд усвојио је делимично жалбу. Позивајући се на идентичност чињеница, из којих су проистекла оба *казнена* поступка, ЕСЉП утврдио је да је, у смислу чл. 4 Проткола 7, апликант морао бити сматран „већ правноснажно ослобођен", што је даљим вођењем управног поступка занемарено.[11]

У оквиру пет претходно анализираних пресуда, уочава се становиште ЕСЉП према коме материјални идентитет, односно суштинска истоветност чињеница (*idem factum*) представља примарни критеријум у одлучивању ЕСЉП. Потом се оцењује карактер спроведених поступака, са циљем да утврди да ли се ради о казненим поступцима. У том смислу цени се природа поступка, који нужно не мора да буде кривични у формалноправном смислу. Уколико се ради о суштински истоветним чињеницама, на основу којих су вођена два казнена поступка, ради се о повреди чл. 4 Протокола 7, односно до недозвољеног дуплирања поступака (*bis*).

Специфичан контекст у коме је ЕСЉП тумачио начело *ne bis in idem,* налазимо у предмету *W.A. v Switzerland,* Пресуда од 02.11.2021. године, Представка бр. 38958/16. Апликант је осуђен на 20 година затвора због убиства и подстрекавања на убиство. Служио је казну до 2010. године, након чега је на захтев тужиоца 2012. године покренут поступак због одређивања превентивног затвора. Захтев је поднет у складу са новодонетим одредбама Кривичног законика, уз позивање на чињенице које нису биле утврђене у пресуди. Тужилац се позвао на психијатријски налаз апликанта из 2009. године, према коме он болује од неизлечиве болести и постоји висок ризик ће поново учинити тешко кривично дело (W.A. v. Switzerland, 2021, ¶ 8).

На основу тога подносиоцу представке је 2013. године изречена казна превентивног затвора[12]. Ценећи да ли су у питању *нове чињенице*, које би по свом

[11] У овом предмету такође уочавамо да је Врховни управни суд афирмисао то што је Управни суд мериторно ценио став Апелационог суда о намери апликанта, што је доста неуобичајено и не доприноси заштити правне сигурности.

[12] Могуће је да би у духу српског језика и постојећег система кривичних санкција, прикладнији превод био *мера,* али у тексту пресуде на енглеском језику експлицитно је наведено казна (*punishment*).

значају могле да утичу на другачији исход поступка у меритуму, ЕСЉП је дошао до негативног одговора. Такве чињенице би довеле до поновног вођења првостепеног поступка, што значи да се претходна пресуда поништава и потом доноси нова пресуда (W.A. v. Switzerland, 2021, ¶ 42). Како је наведено изостало, ЕСЉП је закључио да не постоји узрочна веза између иницијалне пресуде и касније изречене казне превентивног затвора, па је према апликанту два пута вођен казнени поступак за исто дело. Пресудан критеријум за ЕСЉП поново је заснован превасходно на чињеничној подлози (*idem factum*), те следствено томе оцени о двоструком кажњавању.

Ипак, требало би имати у виду и предмет *A and B v. Norway*, у коме је ЕСЉП посебно имао у виду предмете *Engel, Gradinger u Zolothukin,* приликом доношења одлуке (A and B, 2016, ¶¶ 66,117). Подносиоци представке су заједно са трећим лицем били власници привредног друштва регистрованог на Гибралтару, а утајили су 3.6 милиона евра. Иако су подносиоци представке због тих чињеница одговарали за пореску превару, у два различита поступка – пореском и кривичном, Велико веће није утврдило повреду чл. 4 Протокола 7. Занимљиво је образложење ЕСЉП да државе могу легитимно да изаберу комплементарне правне одговоре на друштвено опасна дела (A & B, 2016, ¶ 121). Суд је сматрао да се ради о кохерентним механизмима који се односе на различите аспекте истог „друштвеног проблема".

Наведени став ЕСЉП може бити различито схваћен и тумачен, у светлу већ наведених стандарда. Налазимо тумачење да је ЕСЉП применио критеријум формиран у предмету *Zolothukin,* кад се ради о истоветности чињеница (*idem*), а да је учињен искорак у тумачењу ситуације вођења двоструког поступка (*bis*) (Martinović, 2019, 600). Свакако да ова пресуда говори о еволутивном тумачењу ЕКЉП, те о томе да ЕСЉП пажљиво цени околности конкретног случаја.

Период интензивне пунитивне реакције држава постојао је у време пандемије корона вируса. Што се тиче примене наведених стандарда ЕСЉП у погледу случајева насталих за време пандемије, за сада не постоји богата пракса. Предмет који је имао „потенцијал" у дефинисању релевантних питања, избрисан је са листе предмета ЕСЉП, јер апликант није показала намеру да даље учествује у поступку.[13] ЕСЉП је изразио интересовање за природу изречене санкције, тј. да ли је она грађанскоправног или кривичноправног карактера? Питање је прецизирано тако што су стране упућене на *Engel* критеријуме. Коначно, у недавној одлуци ЕСЉП, утврђена је повреда права на правично суђење и права на слободу изражавања, где је апликант објавила свој став о корона вирусу на друштвеној мрежи, за шта је новчано кажњена (*Avgyan v. Russia,* Пресуда од 29. априла 2025. године, Представка бр. 36911/20).

[13] Cristina Bracci v. San Marino, представка бр. 31338/21, Одлука од 29. јуна 2023. године; *Cristina Bracci v. San Marino*, Представка бр. 31338/21, Изјава о чињеницама и питања, Објављено 14. марта 2022. године.

2.2. Пракса Суда правде Европске уније

Република Србија није чланица Европске уније, али има статус кандидата за чланство и потребно је имати у виду релевантне стандарде комунитарног права. Последње две деценије обележила је активност СПЕУ у тумачењу принципа *ne bis in idem* (Burić, 2019, 508). У тим поступцима тумачење Шенгенског споразума, који за циљ нема хармонизацију националних кривичних права, него међусобно поверење држава у области полицијске и судске сарадње, је од великог значаја (Čavoški, 2004, 72-73). Заштита појединаца од двоструког суђења за исто дело је шира под окриљем Повеље ЕУ (која се примењује на националном, транснационалном и унијском нивоу), него што је на основу ЕКЉП (која се примењује у државама чланицама) (Vervaele, 2013, 220). СПЕУ је изградио становиште да се разлике у организацији судства и различите врсте одлука морају адекватно узети у обзир (Lach, 2017, 7).

Суштински критеријум у примени цитираних правила је идентитет дела у материјалном смислу, односно постојање „низа конкретних околности које су *неодвојиво међусобно повезане*“. Такве околности морају бити предметно повезане, али такође просторно и временски (*Criminal proceedings against Leopold Henri Van Esbroeck,* Пресуда од 9. марта 2006. године, Бр. предмета C-436/04, ¶¶ 36-38). Тражени степен повезаности је заиста суштинске природе и не захтева потпуну подударност свих чињеничних аспеката, као ни формалноправно релевантних елемената.

Као илустрацију наводимо *Jean Leon Van Straaten v Staat der Nederlanden and Republiek Italië,* Пресуда од 28. септембра 2006. године, бр. предмета Ц-150/05, ¶¶ 43-47. СПЕУ је ценио ситуацију у којој је извршена недозвољена трговина наркотицима, који су из Италије кријумчарени у Холандију, у чему је учествовало више лица. СПЕУ установио је да препрека за даље гоњење у другој држави чланици[14], поводом истог *дела*, постоји и када нису осумњичена иста лица у обе земље, нити су у питању идентичне количине дроге.

Екстензивност тумачења CISA од стране СПЕУ, посебно налазимо у *Criminal proceedings against Hüseyin Gözütok and Klaus Brügge*, Пресуда од 11. фебруара 2003. године, Спојени предмети C-187/01 и C-385/01, ¶ 42. У разматрању да ли је дозвољен каснији поступак поводом истог *дела,* покренут након што је ранији поступак резултирао доношењем коначне одлуке, СПЕУ заузео је став да тужилачка одлука о обустави кривичног гоњења конституише препреку за вођење другог поступка поводом истих чињеница у другој држави.

[14] Окривљени је осуђен у Холандији због тога што је недозвољено поседовао око 1 кг хероина, али је ослобођен оптужбе за увоз још 5,5 кг хероина из Италије, због недостатка доказа. Потом је 16 година касније, у Италији осуђен у одсуству, због извоза око 5 кг хероина из Италије у Холандију. Суд правде ЕУ, заузео је став да принцип *ne bis in idem*, односно чл. 54 CISA преклудирају поновно гоњење и кажњавање за напред описане чињенице.

Као што је наведено, према Европској конвенцији о међународном важењу кривичних пресуда, држава може да одступи од начела *ne bis in idem,* на основу критеријума јавног статуса. Иако ова Конвенција није настала у оквиру система Права ЕУ, доводимо га у везу са наредним предметом, из два разлога. Први разлог је то што проналазимо одређену подударност у погледу стандарда јавног статуса – јавног интереса. Други разлог је тај што је 14 чланица ЕУ ратификовало ову Конвенцију.[15]

Виши суд у Бамбергу, СР Немачка (*Oberlandesgericht Bamberg*) упутио је СПЕУ предлог за одлучивање о претходном питању. Дилема националног суда састојала се у томе, да ли је дозвољено поступање по европском налогу за хапшење, када је лице чије изручење се тражи, већ правноснажно осуђено за исто дело у другој држави чланици. Истичемо два закључка СПЕУ из ове пресуде - *Generalstaatsanwaltschaft Bamberg,* Пресуда од 23. марта 2023. године, Предмет бр. C-365/21. Први, концепт истог *дела* искључује случајеве чије чињенице су у претежном делу *сличне* (Bamberg, 2023, ¶ 37), јер није задовољен критеријум *idem factum.* Други, којим је потврђује изузетак од примене начела *ne bis in idem*, а који се односи на националну безбедност или друге важне интересе државе уговорнице.[16] Овај изузетак дозвољен је само у мери која је нужно неопходна ради заштите општег интереса.

У ставовима СПЕУ налазимо екстензивнији приступ у тумачењу начела *ne bis in idem,* у односу на ЕСЉП. У односу на наведене стандарде овог начела пред ЕСЉП, али и СПЕУ, не постоји сагласност да ли се ради о конвергентним или дивергентним приступима истом питању (Neagu, 2012, 970-971). Уочава се да је правни оквир успостављен Протоколом 7 уз ЕКЉП предвиђен за поступке који се воде у истој држави. Одредница коришћена у Повељи ЕУ обухвата поступке „унутар Уније“, а у чл. 54 CISA се говори о поступцима вођеним у другој држави чланици. Могуће је да управо прекогранични карактер спорних чињеница у наведеним инструментима Права ЕУ, доводи до ширег дејства начела *ne bis in idem,* у односу на праксу ЕСЉП.

[15] Списак држава које су ратификовале Европску конвенцију о међународном важењу кривичних пресуда доступан је на вебс-сајту Савета Европе:
Full list - Treaty Office (приступљено 20. маја 2025. године).

[16] У чл. 55 Конвенције о имплементацији Шенгенског споразума, предвиђена је могућност изјављивања резерве од стране државе која приступа уговору, а којом се искључује примена начела *ne bis in idem*, у таксативно набројаним ситуацијама. Таква изјава је дата од СР Немачке (Bamberg, 2023, ¶ 10).

3. НАЦИОНАЛНИ СТАНДАРДИ ПРИМЕНЕ НАЧЕЛА *NE BIS IN IDEM*

3.1. Нормативни оквир и релевантне одлуке ЕСЉП

У чл. 34 Устава РС (Устав, 2006), који је насловљен *правна сигурност у казненом праву*, дефинисан је оквир примене начела *ne bis in idem.*[17] Такође, начело *ne bis in idem* уређено је и Закоником о кривичном поступку (ЗКП, чл. 4, ст. 1).[18] Веома важно за проблематику овог рада, *забрана поновног суђења у истој ствари* је наслов члана којим је правило *ne bis in idem* инкорпорисано у Закон о прекршајима (ЗОП, чл. 8).

Законодавац је одредио да се „не може поново судити нити му може поново бити изречена прекршајна санкција за прекршај о коме је правноснажно *одлучено* у складу са законом.“ Такође, истим чланом је прописано да се не може *покренути прекршајни поступак* против учиниоца који је оглашен кривим за кривично дело које обухвата и обележја прекршаја. Оно што је законодавац на овом месту пропустио да уреди је ситуација када је лице правноснажно ослобођено за кривично дело које обухвата и обележја прекршаја. Међутим, чл. 99 ЗОП предвиђа сходну примену ЗКП, којим је обухваћена и ова ситуација. Такође, решење ове дилеме можемо наћи у раније поменутом чл. 34 (Устав, 2016), где се наводи да „нико не може бити гоњен ни кажњен за кривично дело за које је правноснажном пресудом *ослобођен*“.

Истичемо предмет *Milenković v. Serbia*, Пресуда од 01. марта 2016. године, Представка бр. 50124/13. Констатујући да је Уставни суд Републике Србије пропустио да примени начела из пресуде у предмету *Zolothukin,* ЕСЉП је утврдио повреду чл. 4 Протокола 7. Подносилац представке осуђен је у кривичном поступку, на основу суштински истих чињеница, због којих је претходно прекршајно кажњен (Milenković, 2016, ¶ 48). Ударио је друго лице неколико пута и нанео му је повреде. Због тога је прекршајно кажњен према тада важећем Закону о јавном реду из 1992. године. У току вођења прекршајног поступка, јавни тужилац покренуо је кривично гоњење, те је тај предмет спојен са поднетим приватним кривичним пријавама. Иако је потом апликант амнестиран[19], ЕКЉП утврдио је повреду забране двоструког кажњавања за исто дело.[20]

[17] „Нико не може бити гоњен ни кажњен за кривично дело за које је правноснажном пресудом ослобођен или осуђен или за које је оптужба правноснажно одбијена или поступак правноснажно обустављен, нити судска одлука може бити измењена на штету окривљеног у поступку по ванредном правном леку. Истим забранама подлеже вођење поступка за неко друго кажњиво дело.“

[18] „Нико не може бити гоњен за кривично дело за које је одлуком суда правноснажно ослобођен или осуђен или за које је оптужба правноснажно одбијена или је поступак правноснажно обустављен.“

[19] Закон о амнестији (објављен у „Службеном гласнику РС“, број 107/12, ступио на снагу 17. новембра 2012. године), предвиђао је, између осталог, да се сви који су извршили неко

У истом контексту наводимо и предмет *Stamenković v. Serbia*, Пресуда од 01. марта 2022. године, Представка бр. 30009/15. Подносилац представке је ударио у главу друго лице, које је пало на земљу од снаге ударца. Због тога је прво кажњен у прекршајном поступку, због нарушавања јавног реда и мира, а седам месеци након наступања правноснажности прекршајне пресуде, против њега је покренут и кривични поступак. Потом је апликант осуђен на годину дана затвора, због наношења тешких телесних повреда. Уставни суд није уважио наводе о кршењу начела *ne bis in idem,* истакнуте у уставној жалби. ЕСЉП је закључио да се ради о „суштински истим чињеницама" и да је дошло до кршења чл. 4 Протокола 7 ЕКЉП (Stamenković, 2022, ¶6). ЕСЉП нагласио да се није радило о паралелном вођењу два казнена поступка, него о временски одвојеним и функционално различитим поступцима.

У предметним пресудама у поступцима против Републике Србије запажамо да се ради о „типичним" повредама забране двоструког суђења за исто дело. Наиме, две одабране пресуде су концепцијски подударне са одлукама ЕСЉП у неколико предмета који су претходно анализирани. Уочава се да су национални судови, укључујући и Уставни суд, занемарили устаљену праксу ЕСЉП, на коју се ЕСЉП и позвао у образложењу пресуда у случајевима *Milenković* и *Stamenković.*

3.2. Изазови примене начела *ne bis in idem* у време ванредног стања проглашеног због пандемије корона вируса

Првенствено истичемо да се при увођењу ограничења људских права мора водити рачуна о сврси и пропорционалности ограничења (Устав, 2006, чл. 20 ст. 1). Управо из (не)поштовања таквих ограничења настајала је *казнена* одговорност грађана. Напомињемо да по чл. 15 ЕКЉП забрана двоструког кажњавања није подложна дерогацији у ванредним околностима. Аутори указују да судство не може својом активношћу да замени политичке инструменте, те да судије не могу у оваквим ситуацијама да попуњавају празнине које су настале због других доносиоца одлука (Gajić, 2022, 365). Што се тиче ограничења слободе кретања у време ванредног стања, стручна јавност налази да је Уставни суд РС требало да се ослони на екстензивну праксу ЕСЉП, ради заштите правне сигурности (Turanjanin, 2022, 424-425).

кривично дело и изречена им је казна затвора до три месеца, ослобађају се од извршења изречене казне затвора.

[20] Судови Републике Србије у конкретном случају ослонили су се на коцепт *idem crimen*, из чега је произашао закључак да се ради о различитим делима, у смислу описа, санкције, заштитног објекта итд. Упркос томе што су ове чињенице тачне, примена међународних стандарда начела *ne bis in idem,* упућује на то да се чињенице оваквих случајева имају ценити првенствено у светлу принципа *idem factum.*

Постоји неколико сегмената казненог права у ширем смислу, којима се штити јавно здравље. Првенствено, то је инкриминација из Кривичног законика *Непоступање по здравственим прописима за време епидемије* (КЗ, члан 248). Ради о бланкетној норми и 2016. године је усвојен посебан Закон о заштити становништва од заразних болести (ЗЗСЗБ). У чл. 1 овог Закона дефинисан је његов предмет, који укључује дефиницију заразних болести чије спречавање и сузбијање је од општег интереса за Републику Србију. У ванредном стању, није упитан легитимитет законодавчевог, или квази-законодавчевог, настојања да заштити јавно здравље. Простор за подривање правне сигурности створен је усвајањем многобројних аката. Правна сигурност налаже адекватно обезбеђивање „материјалног, временског и територијалног" аспекта ванредних мера (Girma Teshome, 2022, 319).

Значајну улогу у предлагању мера и борби против пандемије имао је и *„Кризни штаб",* о чијем оснивању, надлежности и делокругу није било довољно транспарентног одређења (Милић, 2021, 264). Проблемска питања настала су усвајањем нових законских и подзаконских аката, њиховим тумачењем и применом у пракси органа управе, али и судова. Наиме, усвојено је неколико допуна ЗЗСЗБ, затим Уредба о мерама за време ванредног стања[21] (Уредба, 2020) и Наредба о проглашењу епидемије заразне болести COVID-19[22] (Наредба, 2020) којима се уређује режим кретања грађана и остваривања контаката са другим лицима. При томе се овим актима не исцрпљује круг могућих ограничења. Поред осталог, донет је и велики број локалних одлука.[23]

Полазно се примећује да је и мера тзв. полицијског часа уведена на формалноправно посматрано, проблематичан начин (Милић, 2020, 748). Чак и у Закону о важењу уредаба које је Влада уз супотпис председника Републике донела за време ванредног стања и које је Народна скупштина потврдила, налазимо контрадикторне одредбе.[24] Затим, истичемо Одлуку о проглашењу болести COVID-19

[21] У периоду од доношења Уредбе 16.03.2020. до 16.04.2020. године, усвојено је девет измена ове Уредбе.

[22] Пандемија ЦОВИД-19 проглашена је од стране Светске здравствене организације 11.03.2020. године, а поменута Наредба донета је 19.03.2020. године. У међувремену велики број грађана прешао је државну границу, односно допутовао у Србију из великог броја земаља. Такође, потребно је обратити пажњу на законске дефиниције (ЗЗСЗБ) *пандемије* и *епидемије*, ради бољег разумевања контекстуалних чињеница целокупне правне ситуације.

[23] Наредба Општинског штаба за ванредне ситуације Мионица: „Наређује се грађанима општине Мионица да после коришћења памучних заштитних маски обавезно исте откувају, осуше и испеглају јер само на тај начин могу послужити као ефикасно средство у борби и заштити против COVID 19."

[24] Закон у чл. 2 ст. 1 предвиђа да даном укидања ванредног стања престаје да важи 11 набројаних уредби. Затим у ст. 2 истог члана, наведено је следеће: „на учиниоце прекршаја прописаним уредбама из ст. 1 овог члана учињених за време ванредног стања примењиваће се одредбе тих уредаба и након укидања ванредног стања". Тиме долази до примене прописа који

изазване вирусом SARS-CoV-2 заразном болешћу (Одлука, 2020), чијом допуном је уведена могућност да надлежни санитарни инспектор одреди усменим путем решење о изолацији у кућним условима, ступила на снагу даном објављивања, што је предвиђено као изузетак због нарочито оправданих разлога (Устав РС, члан 196, став 4).[25] Тиме долазимо до питања правне сигурности у начелном смислу, а нарочито кад се ради о поступку доказивања. Неминовно се јавља потреба за утврђивањем (не)постојања умишљаја, ради правичног гоњења и кажњавања[26]. О томе ће бити речи у поглављу које се бави праксом Врховног касационог суда[27].

3.3. Анализа казнених одредби релевантних прописа

Кад је у питању чл. 248 КЗ, ради се о кривичном делу нечињења, па осим општих прописа, његово кршење може наступити и непоступањем по појединачним одлукама надлежних органа (Стојановић, 2009, 585). Такође, неопходно је постојање *опасне*[28], а не било које заразне болести. Извршење овог кривичног дела захтева умишљај, а последица се огледа у креирању (апстрактне) опасности по живот и здравље људи. С тим у вези је практично искључена могућност позивања на стварну заблуду, кад су у питању одлуке надлежних органа – о проглашењу епидемије и сл. (Стојановић, 2009, 585).

Затим, казненим одредбама ЗЗСЗБ (чл. 77-85а) предвиђена је прекршајна одговорност здравствених установа, завода, односно института за јавно здравље, правних лица, доктора медицине и физичких лица. Поред тога, Законом о изменама и допунама ЗЗСЗБ, предвиђене су још два основа прекршајне одговорности.[29] Сходно томе, неопходно је приступити даљој анализи последица које у практичном смислу произлазе из наведених легислативних решења.

је престао да важи, а ЗОП не садржи одредбу о временском важењу прекршаја. Такав начин примене прописа није повољнији по учиниоца.

[25] Са једне стране посматрано, постојали су хитни разлози за доношење и примену нових одредби. Ипак, "ради се о томе да се не може очекивати од грађана да се баш тог дана када се објави пропис упознају са његовом садржином“ (Милић, 2021, 255).

[26] Истичемо упоредноправну илустрацију кад се ради о кривичној одговорности због проузроковања опасности од ширења заразне болести међу људима у Републици Хртватској. *Видети*: (Mišić, Sokanović, Mišić Radanović, 2021, 423-424).

[27] У раду је коришћен назив Врховни касациони суд који је био у употреби до 11.05.2023. године, пре ког датума су предметне пресуде и донете, а након чега је уставним амандманом промењен назив у Врховни суд. Одлука о проглашењу акта о промени Устава Републике Србије усвојена је 09.02.2022. године, а V амандманом измењен је чл. 143 Устава РС.

[28] „Опште узев, опасна заразна болест јесте она болест која озбиљно угрожава живот и здравље оболелих лица и код које је проценат смртности значајан“ (Стојановић, 2009, 585).

[29] Текст којим је законодавац маја месеца 2020. године допунио два члана Закона (чл. 81, став 1 тачка 9 и чл. 85, став 1, тачка 10) установљава одговорност за правно односно физичко лице које „*не поступа по прописима, одлукама или наредбама које доносе надлежни органи у складу са овим законом, а којима се одређују мере за заштиту становништва од заразних болести“*.

3.4. Материјалноправни идентитет и временско важење „казнених дела“

Предметне прекршаје могуће је извршити и када није проглашена епидемија, али тим пре онда када то јесте случај. Ову материјалноправну подударност можемо сместити у временски оквир од 19.03.2020. године[30] до данас, са неизвесним будућим трајањем. Иако је након усвајања Наредбе, 2020, усвојено и престало да важи још неколико подзаконских аката који се односе на проглашење и сузбијање ове заразне болести[31], ниједним актом није дерогирана одредба о проглашењу епидемије. Напротив, званично „здравствено упозорење“ Министарства здравља указује на то да је епидемија још у току.[32]

Дакле, поставља се питање материјалноправног идентитета различитих казнених дела, садржаних у набројаним прописима. Настала је ситуација у којој непоступање по прописима, одлукама или наредбама може да буде и кривично дело и прекршај. У тренутку када не постоји опасна заразна болест, такво понашање грађана је у домену прекршајне одговорности.[33]

Напомињемо да је ВКС утврдио да Одлука, 2020, не испуњава услове за примену бланкетних прописа у смислу чл. 248 КЗ, наводећи да та и повезане одлуке Владе „не представљају правно релевантан пропис и појединачни акт надлежних органа у смислу испуњености услова за примену бланкетних прописа“. Сходно томе, ВКС је усвојио закон за заштиту законитости као основан и окривљени је ослобођен оптужбе да је извршио кривично дело из чл. 248 КЗ (Пресуда Врховног касационог суда, Кзз 426/2021 од 10.06.2021. године, Параграфова збирка судске праксе Врховног Касационог Суда, број 1/2021).

У поступку пред Вишим судом у Чачку, окривљеном је оптужним актом стављено на терет кривично дело чији је законски опис истоветан са прекршајем. У образложењу пресуде Вишег суда у Чачку је наведено „да се у конкретном случају има искључиво применити Закон о заштити становништва од заразних болести и казнене одредбе тог закона“ (Пресуда Вишег суда у Чачку, Кж 175/2021 од 22.11.2021. године, Параграфова збирка судске праксе Вишег суда у Чачку, број

[30] Чл. 1 Наредбе о проглашењу епидемије заразне болести ЦОВИД-19 („Службени гласник РС“, бр. 37/2020-8): „Проглашава се епидемија заразне болести ЦОВИД-19, епидемијом од већег епидемиолошког значаја – за територију Републике Србије“.

[31] Уредба о мерама за спречавање и сузбијање заразне болести ЦОВИД-19; Уредба о мерама за спречавање и сузбијање заразне болести ЦОВИД-19; Одлука о проглашењу болести ЦОВИД-19 изазване вирусом САРС-ЦоВ-2 заразном болешћу.

[32] „У Републици Србији је први случај ЦОВИД-19 регистрован 06.03.2020. године и епидемија је још у току. У овом моменту епидемиолошка ситуација је стабилна са тенденцијом пада учесталости обољевања у свим деловима земље.“ Објава је доступна на www.covid19.rs (приступљено 16.04.2025. године).

[33] У разматрању односа ове две врсте одговорности, предност би требало дати прекршајним санкцијама, како због доказивања узрочности тако и уважавајући чињеницу да је кривичноправна реакција државе *ultima ratio.* (Aljinović, 2021, 86-87)

1/2021). С обзиром на то да се ради о кривичном делу бланкетне природе, садржина „других релевантних прописа“ мора бити одређена, јер се тим прописима дефинише понашање за које грађани могу бити кажњени.

У трећем случају, код окривљеног су остварена објективна и субјективна обележја кривичног дела из чл. 248 КЗ, те није усвојен његов захтев за заштиту законитости. Због постојања умишљаја и урачунљивости у конкретном случају, није било места за разматрање постојања прекршајне одговорности (Пресуда Врховног касационог суда, Кзз 1064/2021 од 30.09.2021. године, Параграфова збирка судске праксе Врховног касационог суда, број 1/2021).

Легислативна акција државе у анализираним прописима није предузета у сврху јачања правне сигурности. Домаћи судови су водили рачуна о несавршеностима новодонетих аката. Из анализираних пресуда произлази да је правна сигурност заштићена савесном судском оценом чињеница у погледу постојања умишљаја.

4. ЗАКЉУЧАК

Упоредна анализа међународноправних и националних прописа, као и судске праксе, представља подлогу за доношење одређених закључака о предметним стандардима, посебно у контексту постојања ванредних околности изазваних пандемијом корона вируса.

Прво, у оквиру еврпског правног простора, достигнут је висок ниво хармонизације у примени начела *ne bis in idem*. У томе суштински важну улогу остварује ЕСЉП. Наведена стандардизација не подразумева да су законска решења и судска пракса земаља чланица ЕКЉП уједначене. Ради се о уједначавању стандарда заштите из чл. 4 Протокола 7, у поступцима пред ЕСЉП.

Друго, уочава се доминантна примена критеријума *idem factum.* Идентитет чињеница на основу којих су вођени казнени поступци, пред ЕСЉП је одлучујући за карактеризацију „поновног“ суђења. У том смислу постоје одређени изузеци који су приказани у раду. Штавише, неодвојива повезаност чињеница које нису идентичне, представља ослонац у одлукама СПЕУ.

Треће, кад је у питању Република Србија, у судској пракси постоје несагласности са дефинисаним принципима заштите грађана од двоструке изложености казненом поступку, пред државним органима. Између осталог, због тога су настале две приказане пресуде ЕСЉП, а обе на штету тужене државе.

Четврто, посебно осетљиво поље примене начела *ne bis in idem* настало је у току ванредног стања 2020. године. Створене су претпоставке због којих је повећана могућност кршења забране двоструког суђења за исто дело. Следствено томе, у раду домаћих судова били су неопходни прецизни методи тумачења новоусвојених и раније постојећих прописа. У неколико анализираних случајева, уочава се

конзистентан приступ домаћих судова, у правцу заштите начела правне сигурности и недозвољавања да наступи кршења предметних стандарда ЕСЉП.

ЛИТЕРАТУРА

Милић, И. 2021. Поводом измена и допуна Закона о заштити становништва од заразних болести (шта ново доноси тзв. корона закон), *Зборник радова Правног факултета у Новом Саду*, 1, стр. 253-271;

Милић, И. 2020. О тзв. полицијском часу за време ванредног стања проглашеног због епидемије заразне болести ЦОВИД-19, *Зборник радова Правног факултета у Новом Саду*, 2, стр. 745-762;

Стојановић, З. 2009. *Коментар Кривичног законика,* 3. изд. Београд: Службени гласник;

Тубић, Б., Радојчић, С. 2022. Теоријски и практични аспекти примене начела *ne bis in idem* у Праву Европске уније, *Зборник радова Правног факултета у Новом Саду,* 1, стр. 171-198;

Aljinović, N. 2021 The Legal Nature of Measures for the Prevention and Sanctioning of Criminal Behaviour in Direct Correlation with COVID-19, *Croatian Annual of Criminal Sciences and Practice* 28(1), pp. 61-92;

Bejatović, S. 2022. Načelo ne bis in idem i pravna sigurnost građana (međunarodni pravni standardi, regionalna zakonodavstva i iskustva u primeni), u *Načelo ne bis in idem i pravna sigurnost građana (međunarodni pravni standardi, regionalna zakonodavstva i iskustva u primeni*, urednici Stanko Bejatović i Nataša Novaković, Misija OEBS-a u Beogradu, str. 7-24;

Bernard, D. 2011. Ne bis in idem - Protector of Defendants' Rights or Jurisdictional Pointsman, *Journal of International Criminal Justice*, 9(4), pp. 863-880;

Burchard, C. & Brodowski, D. 2010. Post-Lisbon Principle of Transnational Ne Bis in Idem: On the Relationship between Article 50 Charter of Fundamental Rights and Article 54 Convention Implementing the Schengen Agreement: Case Note on District Court Aachen, Germany, (52 Ks 9/08 - Boere), Decision of 8 December 2010, *New Journal of European Criminal Law,* 1(3), 2010, 310-327;

Burić, Z. 2019. Ne Bis in Idem in European Criminal Law - Moving in Circles?, *EU and Comparative Law Issues and Challenges Series* 3, pp. 507-520;

Čavoški, A. 2004. Interpretation of Rule Ne Bis in Idem, *Review of European Law*, 6(1). pp. 65-74;

Conway, G. 2003. Ne bis in idem in International Law, *International Criminal Law Review*, 3, pp. 217-244;

Ćorović, E. 2022. *Načelo ne bis in idem i Evropska konvencija za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda i praksa Evropskog suda za ljudska* prava, u *Načelo ne bis in idem i pravna sigurnost građana* (međunarodni pravni standardi, regionalna zakonodavstva i

iskustva u primeni, urednici Stanko Bejatović i Nataša Novaković, Misija OEBS-a u Beogradu, str. 131-145;

Gajić, A. 2022. Facing Reality: A Need to Change the Legal Framework of the EU Public Health Policy and the Influence of the Pandemic of COVID-19 on the Perception of Identity and the Role of the EU, *EU and Comparative Law Issues and Challenges Series*, 6, pp. 353-374;

Hathaway, O., Lim, P., Phillips-Robins, A., Stevens M. 2021 The COVID-19 Pandemic and International Law, *Cornell International Law Journal* 54(2), pp.151-246;

John A.E., V. 2013. Ne bis in idem: towards transnational constitutional principle in the EU?, *Utrecht Law Review*, 9(4), pp. 211-229;

Kurtović Mišić, A., Sokanović, L., Mišić Radanović 2021. N. Criminal Conduct of Natural and Legal Persons during the COVID-19 Pandemic: Between Criminal, Misdemeanor and Administrative Law, *Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu*, 58(2), pp. 419-440;

Lach, A. 2017. Effective Investigation of Crime and the European Ne Bis in Idem Principle, *Teises Apzvalga Law Review* 16, pp. 5-16;

Martinović, I. 2019. Načelo ne bis in idem nakon presude A. i B. protiv Norveške: Mogućnost kaznenog progona za djelo o kojem je već odlučeno u prekršajnom postupku, *Hrvatski ljetopis za kaznene znanosti i praksu*, Zagreb, 26(2), str. 591-620;

Neagu, N. 2012. The Ne Bis in Idem Principle in the Interpretation of European Courts: Towards Uniform Interpretation, *Leiden Journal of International Law*, 25(4), pp. 955-978;

Radisavljević, I. & Nikolić, A. 2021. Human Rights, the Right to a Fair Trial and Covid-19 in Serbia – Impact of the Pandemic on Criminal and Misdemeanor Law, *Harmonius: Journal of Legal and Social Studies in South East Europe*, pp. 207-224;

Schmoll, J. 2010. Disciplinary Punishment and the Principle of Ne Bis in Idem, *Vienna Online Journal on International Constitutional Law*, 4(4), pp. 695-706;

Škulić, M. 2022. Načelo ne bis in idem u kaznenom zakonodavstvu Republike Srbije, u *Načelo ne bis in idem i pravna sigurnost građana (međunarodni pravni standardi, regionalna zakonodavstva i iskustva u primeni*, urednici Stanko Bejatović i Nataša Novaković, Misija OEBS-a u Beogradu, str. 29-92;

Teshome, R. G. 2022. Derogations to Human Rights during a Global Pandemic: Unpacking Normative and Practical Challenges, *American University International Law Review*, 37(2), pp. 307-354;

Turanjanin, V. 2022. Migrants and Safety in Serbia during and after Coronavirus Pandemic, *EU and Comparative Law Issues and Challenges Series*, 6, pp. 10-429;

Прописи и судске одлуке

Европска конвенција за заштиту људских права и основних слобода, усвојена 04. новембра 1950. године, ступила на снагу 03. септембра 1953. године. European Convention on Human Rights, as amended by Protocols Nos. 11, 14 and 15, ETS No. 005. Република Србија је чланица Европске конвенције („Сл. лист СЦГ – Међународни уговори, бр. 9/2003, 5/2005 и 7/2005 – испр. и „Сл. гласника РС – Међународни уговори“, бр. 12/2010 и 10/2015);

Европска конвенција о екстрадицији, усвојена 13. децембра 1957. године, ступила на снагу 18. априла 1960. године; European Convention on Extradition. Република Србија је чланица ове Конвенције („Службени лист СРЈ – Међународни уговори“, бр. 10/2001 и „Службени гласник РС – Међународни уговори“, бр. 12/2010);

Европска конвенција о међународном важењу кривичних пресуда, усвојена 28. маја 1970. године, ступила на сагу 26. јула 1974. године. European Convention on the International Validity of Criminal Judgments (ETS No. 070). Република Србија је чланица ове Конвенције („Сл. лист СРЈ – Међународни уговори“, бр. 13/2002 и „Сл. лист СЦГ- Међународни уговори“, бр. 18/2005);

Закон о амнестији („Службени гласник РС“, број 107/12);

Закон о важењу уредаба које је Влада уз супотпис председника Републике донела за време ванредног стања и које је Народна скупштина потврдила („Службени гласник РС“, бр. 65/2020);

Закон о заштити становништва од заразних болести („Службени гласник РС“, бр. 15/2016, 68/2020 и 136/2020);

Закон о изменама и допунама Закона о заштити становништва од заразних болести („Службени гласник РС“, бр. 65/2020);

Закон о прекршајима („Службени гласник РС“, бр. 65/2013-6, 13/2016-12, 98/2016-98 (УС), 91/2019-3 (др. закон), 91/2019-84, 112/2022-155 (УС);

Законик о кривичном поступку („Службени гласник РС“, бр. 72/2011, бр. 72/2011-3, 101/2011-272, 121/2012-7, 32/2013-12, 45/2013-35, 55/2014-41, 35/2019-6, 27/2021-8 (УС), 62/2021-95 (УС);

Конвенција о примени Шенгенског споразума (*Convention implementing the Schengen Agreement of 14 June 1985 between the Governments of the States of the Benelux Economic Union, the Federal Republic of Germany and the French Republic on the gradual abolition of checks at their common borders*), OJ L 239, 22.9.2000, п. 19–62, усвојена 19. јуна 1990. године, а ступила на снагу 26. марта 1995 године. Република Србија није чланица ове Конвенције;

Кривични законик („Службени гласник РС“, бр. 85/2005 – испр., 107/2005 – испр., 72/2009, 111/2009, 121/2012, 104/2013, 108/2014, 94/2016 и 35/2019);

Међународни пакт о грађанским и политичким правима (*International Covenant on Civil and Political Rights*), U.NT.S., Vol. 999, p. 171., усвојен 16. децембра

1966. године, а ступио на снагу 23. марта 1976. године. Република Србија је чланица Пакта („Службени лист СФРЈ-Међународни уговори“, бр, 7/1971)

Наредба о ограничењу и забрани кретања лица на територији Републике Србије, („Службени . гласник РС“, бр. 34/2020);

Наредба о проглашењу епидемије заразне болести ЦОВИД-19 (“Службени гласник РС“, бр. 37/2020);

Наредба Општинског штаба за ванредне ситуације Мионица од дана 26.03.2020. године, бр. 217-13-4/2020;

Одлука о проглашењу болести ЦОВИД-19 изазване вирусом САРС-ЦоВ-2 заразном болешћу („Службени гласник РС“, бр. 23/2020-3, 24/2020-3, 27/2020-13, 28/2020-3, 30/2020-3, 32/2020-3, 35/2020-18, 37/2020-3, 38/2020-17, 39/2020-4, 43/2020-4, 45/2020-3, 48/2020-4, 49/2020-3, 59/2020-3, 60/2020-263, 66/2020-10, 67/2020-3, 72/2020-3, 73/2020-3, 75/2020-3, 76/2020-12, 84/2020-18, 98/2020-4, 100/2020-4, 106/2020-4, 107/2020-5, 108/2020-3, 116/2020-5);

Одлука о проглашењу болести ЦОВИД-19 изазване вирусом САРС-ЦоВ-2 заразном болешћу („Службени гласник РС”, бр. 23/20, 24/20, 27/20, 28/20, 30 /20, 32/20, 35/20, 37/20, 38/20, 39/20, 43/20, 45/20, 48/20, 49/20, 59/20, 60/20, 66/20, 67/20, 72/20, 73/20, 75/20, 76/20, 84/20, 98/20, 100/20, 106/20, 107/20, 108/20 и 116/20);

Повеља о основним правима ЕУ (Charter of Fundamental Rights of the European Union), Official Journal of the European Union C83. Vol. 53, усвојена 07. децембра 2000. године;

Пресуда Вишег суда у Чачку, Кж 175/2021 од 22.11.2021. године, Параграфова збирка судске праксе Вишег суда у Чачку, број 1/2021;

Пресуда Врховног касационог суда, Кзз 1064/2021 од 30.09.2021. године, Параграфова збирка судске праксе Врховног касационог суда, број 1/2021;

Пресуда Врховног касационог суда, Кзз 426/2021 од 10.06.2021. године, Параграфова збирка судске праксе Врховног Касационог Суда, број 1/2021;

Протокол о интегрисању Шенгенске правне тековине у правни оквир Европске уније (*Protocol integrating the Schengen acquis into the framework of the European Union*), OJ C 326, 26.10.2012, п. 290–292;

Уговор о функционисању Европске уније (*Consolidated versions of the Treaty on European Union and the Treaty on the Functioning of the European Union - Consolidated version of the Treaty on European Union - Protocols - Declarations annexed to the Final Act of the Intergovernmental Conference which adopted the Treaty of Lisbon, signed on 13 December 2007 - Tables of equivalences*), Official Journal C 326 , 26/10/2012 П. 0001 – 0390;

Уредба о мерама за време ванредног стања („Службени гласник РС“, бр. 31/2020-3, 36/2020-3, 38/2020-3, 39/2020-3, 43/2020-3, 47/2020-3, 49/2020-3, 53/2020-3, 56/2020-3, 57/2020-11, 58/2020-3, 60/2020-5, 126/2020-21 (УС);

Уредба о мерама за спречавање и сузбијање заразне болести ЦОВИД-19 („Службени гласник РС“, бр. 151/2020-3, 152/2020-4, 153/2020-46, 156/2020-6, 158/2020-3, 1/2021-3, 17/2021-3, 19/2021-18, 22/2021-3, 29/2021-3, 34/2021-3, 48/2021-4, 54/2021-3, 59/2021-25, 60/2021-3, 64/2021-3, 69/2021-4, 86/2021-3, 95/2021-3, 99/2021-3, 101/2021-3, 105/2021-16, 108/2021-3, 117/2021-4, 125/2021-14, 7/2022-3, 10/2022-15);

Уредба о мерама за спречавање и сузбијање заразне болести ЦОВИД-19 („Службени гласник РС”, бр. 66/20, 93/20, 94/20, 100/20, 109/20, 111/20, 120/20, 122/20, 126/20, 138/20, 141/20 и 144/20);

Устав Републике Србије („Службени гласник РС“, бр. 98/2006, 115/2021, 16/2022);

A and B v. Norway, Пресуда од 15. новембра 2016. године, Представка бр. 24130/11 и 29758/11;

Avgyan v. Russia, Пресуда од 29. априла 2025. године, Представка бр. 36911/20;

Council of Europe, *Protocol 7 to the European Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms*, 22 November 1984, ETC 117;

Criminal proceedings against Hüseyin Gözütok and Klaus Brügge, Пресуда од 11. фебруара 2003. године, Спојени предмети C-187/01 и C-385/01;

Criminal proceedings against Leopold Henri Van Esbroeck, Пресуда од 9. марта 2006. године, бр. предмета C-436/04;

Cristina Bracci v. San Marino, представка бр. 31338/21, Изјава о чињеницама и питања, Објављено 14. марта 2022. године;

Cristina Bracci v. San Marino, представка бр. 31338/21, Одлука од 29. јуна 2023. године;

Engel and Others v. The Netherlands, Пресуда од 08. јуна 1976. године, Представке бр. 5100/71; 5101/71; 5102/71; 5354/72; 5370/72;

Generalstaatsanwaltschaft Bamberg (Reservation in relation to the principle ne bis in idem), C-365/21, Judgment of 23 March 2023, Judgment of 23 March 2023, *Канцеларија јавног тужиоца у Бамбергу, Пресуда од* 23. марта 2023. године, Предмет бр. C-365/21;

Gradinger v. Austria, Пресуда од 23. октобра 1995. године, Представка бр. 15963/90;

Jean Leon Van Straaten v Staat der Nederlanden and Republiek Italië, бр. предмета Ц-150/05, Пресуда од 28. септембра 2006. године;

Mihalache v. Romania, Пресуда од 08. јула 2019. године, Представка бр. 54012/10;

Milenković v. Serbia, Пресуда од 01. марта 2016. године, Представка бр. 50124/13;

Sismanidis et Sitaridis c. Grece, Пресуда од 09. јуна 2016. године, Представке бр. 66602/09 и 71879/12;

Stamenković v. Serbia, Пресуда од 01. марта 2022. године, Представка бр. 30009/15;

Zolothukin v. Russia, Пресуда од 10. фебруара 2009. године, Представка бр. 14939/03;

Stefan RADOJČIĆ
Teaching Assistant, Faculty of Law of the University of Novi Sad, Republic of Serbia, stefan.radojcic77@gmail.com, ORCID: 0000-0002-4423-1033.

APPLICATION OF INTERNATIONAL STANDARDS OF THE PRINCIPLE OF NE BIS IN IDEM IN THE LEGAL SYSTEM OF THE REPUBLIC OF SERBIA

Summary

The paper provides a comparative analysis of the interpretation and application of the guarantees that an individual derives from the principle *ne bis in idem.* The research encompasses international and national judicial practice and relevant regulations. The author observes which are the generally accepted international standards in deciding upon double jeopardy. In other words, the research is aimed at revealing how the right to a fair trial and legal certainty are protected in the context of *ne bis in idem.* Moreover, the results of the research are compared with the relevant practices in the Republic of Serbia. In that way, the extent of harmonization of national legal order and relevant international standards is determined. In concluding remarks, the author observes the results of the application of international standards in different aspects of the Serbian legal order.

Key words: *ne bis in idem*, European Court of Human Rights, European Convention on Human Rights, legal certainty.